

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Силвия Басева

Архитектурният пейзаж в българската живопис

(60-те – 80-те години на XX-ти век)

за присъждане на о.н.с. „доктор“

от доц. д-р Бойка Донева, катедра „Изкуствознание“, НХА

Силвия Басева е избрала за основна теза на своята докторска дисертация развитието на Архитектурния пейзаж в българската живопис през периода от 60-те до 80-те години на XX век. Актуалността на подобна тема произтича до голяма степен от сравнително слабото ѝ проучване в специализираната литература, където проблематиката на пейзажа през втората половина на века се разглежда като имплицитна част от общата динамика на съвременното българско изкуство, ориентира се към новите разновидности на жанра като индустриалния пейзаж, лиричния пейзаж и т.н., или се коментира във връзка с общите и регионални художествени изложби. В същото време след 60-те години, интересът към така наречените „безсюжетни“ жанрове нараства неимоверно, доколкото именно там се поставят и решават ключовите за времето пластически въпроси. Както отбелязва още през първото десетилетие на XX век Н. Райнов, чрез пейзажа човек усеща околното в себе си и себе си в околното, постановка която разширява осезаемо границите на жанра и до голяма степен обяснява гравитационната му сила. Считаю, че проблематизирането на тези въпроси в широкото творческо поле на архитектурния пейзаж спомага за изясняването на художествените и

социологическите тенденции в изкуството на един действително наситен със събития културен период.

При общ обем от 273 страници, Силвия Басева е структурирала дисертацията си в Увод, Три глави и Заключение, допълнени от подробна Библиография с два раздела, съответно за издания на кирилица и латиница и албум с 394 цветни репродукции.

Уводът по класическа схема постулира основната цел, задачите, методологията и фундаменталната историческа база на изследването. Проследява се общата картина на архитектурния пейзаж, неговото възникване в края на XIX век, етапите му на развитие в релация с приетата периодизация на българската живопис, определят се категориалните работни понятия на изследването. С основание авторката посочва липсата на систематизиран изследователски труд по въпроса и очертава историографския периметър на поставената тема в литературата.

Глава Първа *Възникване и развитие на архитектурния пейзаж в българската живопис до 60-те години на XX век* съдържа четири отделни части и представя в историческа перспектива генезиса на конкретния проблем. Неговата предистория е проследена от появата на стенописната украса на българската възрожденска къща през XIX век, академизирането на пейзажа в началото на XX век, обособяването му като камерен жанр в контекста на българския импресионизъм, обвързването му с национално-декоративните търсения на представителите на „Родно изкуство“ през 20-те години и накрая фаворитизирането му в модернистичната визия на „Новите художници“ през 30-те и началото на 40-те години на века. Във всяка част докторантката привежда и анализира като примери творби на известни автори, които имат ключово значение за типологията на периода и защитават пълноправни естетически линии.

Глава Втора *Архитектурният пейзаж през 60-те години на ХХ век. Общи тенденции и процеси. Характерни представители на жанра.* заема основно място в дисертацията, тъй като представя основните тези на изследването. Общият хронологически преглед на процесите е разпределен в три подглави, които реконструират политическите промени, новата структура на художественото пространство, социо-културния фон на естетическите явления, смяната на творческите поколения и йерархия. Развитието на архитектурния пейзаж е разгледано в плоскостта на неоромантичната традиция на тенденцията към национален стил и от друга страна - в изразяване на сетивността на съвременния град, част от която е и специфичната форма на индустриалния пейзаж.

Трета глава разглежда *Архитектурния пейзаж в българската живопис през 70-те и 80-те години на ХХ век.*, като акцентира върху създалата се художествена приемственост с пластицизма на отминалото десетилетие, наред с която все повече се утвърждава значението на творческите личности, необвързани с конкретни стилови тенденции. Докторантката закономерно отдава голямо значение на ролята на експеримента с формата и материала, на засилването на експресивния изказ, на своеобразната редакция на синтетичния подход в пейзажните творби на автори от различни генерации, както и на формирането на регионални групи със собствен творчески профил. Ценни наблюдения се съдържат в конкретните анализи на творби и лидиращи линии, които показват контактност с европейските стилови направления като абстракционизъм, метафизична живопис, фотореализъм и др.

В *Заключението* авторката коректно постулира изводите от проведения сериозен изследователски труд. Набелязани са и основните опорни точки от развитието на архитектурния пейзаж във връзка с художествените конвенции на един твърде сложен и противоречив етап от филогенезиса на съвременната българска живопис.

Добре изграденият научен апарат е сред силните страни на работата и съвместно с илюстративния ред умело подкрепя основните тези на изследването. Авторефератът към дисертацията също отговаря на изискванията относно резюмирането на основния текст и самооценъчното извеждане на неговия приносен характер.

При опит за обща оценка на научния труд трябва да отбележа комплексния метод при разглеждане на факторите, оказали формиращо въздействие, както върху художествените идеи на времето, така и върху социалните, философските и културологичните разбирания за него. Проследявайки основният проблем на своето изследване, Силвия Басева привежда обширен фактологически материал и реагира на някои от най-интересните явления в културната ни история. Последното води до едно синтетично, но вярно представяне на процесите, във връзка с поставената тема. Наред с това, сред разгледаните над 130 автори фигурират някои малко известни имена и творби, чието включване в общата координатна система на българския пейзаж представлява допълнителен принос. Трябва да отбележа, че самата Силвия Басева е оригинален и талантлив автор, от години работи в областта на архитектурния пейзаж с регионални мотиви и успешно съчетава прагматичните си познания с теоретичните интереси – факт, който поставя висок изследователски хоризонт пред нейната научна работа. Стилът ѝ е ясен и логичен, систематизацията на фактите в текста – напълно коректна. Изследването демонстрира широк кръгозор, позоваване на културните и исторически процеси и ясно изведен професионален подход.

В заключение считам, че представения труд е ценно в теоретичен план изследване, което ще има и своя приложен ефект, като първо по рода си мащабно проучване върху историята и художествената проблематика на архитектурния

пейзаж през периода. По тази причина убедено препоръчвам на Научното жури да присъди на Силвия Басева образователната и научна степен “доктор”.

23.05.2019

София

доц. д-р Бойка Донева